

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

(2014)

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με
Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες
της Πληροφορίας &
Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

Ρέθυμνο

3 - 5 Οκτωβρίου 2014

Χρήση Webinars και κοινωνικών δικτύων στη μάθηση από απόσταση

Αθανάσιος Σύψας, Τζένη Παγγέ

To cite this article:

Σύψας Α., & Παγγέ Τ. (2022). Χρήση Webinars και κοινωνικών δικτύων στη μάθηση από απόσταση. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 255–262. Retrieved from <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3933>

Χρήση Webinars και κοινωνικών δικτύων στη μάθηση από απόσταση

Σύψας Αθανάσιος¹, Παγγέ Τζένη²
sipsas@gmail.com, jpagge@cc.uoi.gr

¹Υπ. Διδάκτωρ, Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών και Εκπαίδευσης από Απόσταση, ΠΤΝ, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

²Καθηγήτρια, Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών και Εκπαίδευσης από Απόσταση, ΠΤΝ, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Περίληψη

Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών, ιδιαίτερα του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων έχει διαφοροποιήσει τον τρόπο εργασίας, επικοινωνίας και μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η συνεχής ανάπτυξη και βελτίωση των δικτύων υπολογιστών καθώς και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών προσφέρουν καινούργιες δυνατότητες αλληλεπιδραστικής επικοινωνίας που διευκολύνουν τη μάθηση από απόσταση. Μία εφαρμογή της είναι και τα webinars, δηλαδή η παρακολούθηση συνεδρίων ή σεμιναρίων μέσω διαδικτύου. Επιπρόσθετα, τα κοινωνικά δίκτυα (Social Networks) αποτελούν ένα εργαλείο επικοινωνίας για δημιουργική μάθηση βασιζόμενα στις κοινωνικές επαφές, στη συζήτηση, τη συνεργασία και τη διαμοιραζόμενη εργασία. Στην εργασία αυτή γίνεται παρουσίαση των απόψεων των φοιτητών παιδαγωγικών τμημάτων για την παρακολούθηση συνεδρίων ή σεμιναρίων από απόσταση με ηλεκτρονικά μέσα με την παράλληλη χρήση κοινωνικών δικτύων, όπου διαπιστώνεται ότι οι φοιτητές δε χρησιμοποιούν τα webinars, παρόλο που αναγνωρίζουν τη χρησιμότητά τους, ενώ χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τα κοινωνικά δίκτυα για θέματα εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: Μάθηση από απόσταση, webinars, κοινωνικά δίκτυα, Νέες Τεχνολογίες

Εισαγωγή

Στο χώρο της εκπαίδευσης, συντελείται μια μετάβαση από τη δασκαλοκεντρική στη μαθητοκεντρική εκπαίδευση (Παγγέ, 2006; Kruse, 2008; Jarvis, et al., 2003; UNESCO, 2001). Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών, του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων έχει διαφοροποιήσει τον τρόπο εργασίας, επικοινωνίας και μάθησης (Toki & Pange, 2007; Toki et al., 2009; Παγγέ, 2009; Pange & Pange, 2011; Garrison, 2011).

Η διαρκής εξέλιξη των τεχνολογιών πληροφορικής επικοινωνιών (ΤΠΕ) σε συνδυασμό με τις σύγχρονες και μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες, οδηγούν σε μία νέα εποχή εκπαίδευσης - μάθησης. (Παγγέ Τ., 2006; Mikropoulos & Bellou 2006; Κόμης & Αβούρης, 2004; Παγγέ, 2012; Punie et al., 2008; Garrison, 2011; Pange & Pange, 2011). Η μάθηση από απόσταση καταργεί τους περιορισμούς της συμβατικής διδασκαλίας μέσω των καινοτόμων υπηρεσιών που προσφέρει και συμβάλλει στην κάλυψη των συνεχώς αυξανόμενων και εξελισσόμενων εκπαιδευτικών αναγκών (Λιοναράκης, 2001, 2010; Παγγέ, 2009; Moore & Kearsley, 2012). Η εκπαίδευση γίνεται είτε ανά άτομο (self regulated learning) είτε σε ομάδες (groups of learners self regulated learning) (Pange, 2013).

Τα αποτελέσματα των ερευνών σχετικά με την αποτελεσματικότητα της μάθησης από απόσταση (U.S. Department of Education, 2010; Graham, 2006; Tobias et al., 2000), συγκλίνουν στην αναγνώριση της εφάμιλλης αποτελεσματικότητάς της σε σχέση με τη συμβατική ή παραδοσιακή μάθηση (Díaz et al., 2009; Sitzmann et al., 2006; Tobias et al., 2000). Όταν συνδυάζεται η μάθηση από απόσταση με την εκπαίδευση με φυσική παρουσία

(συνδυασμένη μάθηση, *blended learning*), βελτιστοποιείται η αποτελεσματικότητά της στο εκπαιδευτικό σύστημα (Μάρκελλος, κ.ά., 2001; Παγγέ, 2009; Díaz et al., 2009).

Προκειμένου να ανταποκριθούν στις σύγχρονες εκπαιδευτικές προκλήσεις, οι εκπαιδευτικοί προετοιμάζονται κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών τους στα παιδαγωγικά τμήματα (Πλατή κ.ά., 2012). Η συνεχής ανάπτυξη και βελτίωση των δικτύων υπολογιστών καθώς και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών λογισμικού προσφέρουν καινούργιες δυνατότητες αλληλεπιδραστικής επικοινωνίας, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη μάθηση από απόσταση.

Μια εφαρμογή της ηλεκτρονικής μάθησης που χρησιμοποιείται στη μάθηση από απόσταση είναι η παρακολούθηση συνεδρίων ή σεμιναρίων μέσω παγκόσμιου ιστού, τα *webinars*, (*Web-based seminars*). Τα *webinars* προέκυψαν ως ανάγκη της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών για εκπαίδευση από απόσταση, όπου ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει ή αλληλεπιδρά σε ομάδα συμμετεχόντων. Η συνεχής βελτίωση της ταχύτητας μετάδοσης δεδομένων των δικτύων καθώς και του λογισμικού μετάδοσης κινούμενης εικόνας (*video*) και ήχου σε ζωντανή μετάδοση, διευκολύνει τη σύγχρονη συμμετοχή σε σεμινάρια-συνέδρια από απόσταση. Βεβαίως, η μετάδοση γίνεται ζωντανά (*on-line*) ανάμεσα στους συμμετέχοντες σε πραγματικό χρόνο ή οποιαδήποτε στιγμή επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος, με βίντεο. Αυτά οδηγούν στην διαρκώς αυξανόμενη χρήση *webinars* στη διαδικασία της μάθησης από απόσταση σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Με τη χρήση των *webinars* δημιουργείται ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον αλληλεπιδρασης που διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή και μαθητευομένων, σε σχέση με άλλα εργαλεία επικοινωνίας (πίνακες ανακοινώσεων, ηλ. ταχυδρομείο). Τα βασικά πλεονεκτήματά τους, σύμφωνα με τους Wang & Hsu (2008) και Amhag (2013) είναι τα ακόλουθα:

- Είναι χαμηλού κόστους, διότι η παρακολούθησή τους γίνεται από οποιαδήποτε συσκευή (H/Y, φορητός H/Y, ταμπλέτα, κιν. Τηλέφωνο κ.ά.) με πρόσβαση στο διαδίκτυο.
- Οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ τους, τόσο σε πραγματικό χρόνο (*real time*), όσο και μετά το τη λήξη του (*off-line*), διότι δίνεται η δυνατότητα παρακολούθησης και αποθήκευσης του εκπαιδευτικού υλικού, μετά τη λήξη του *webinar*.

Αυτές οι δυνατότητες καθιστούν τα *webinars* χρήσιμα εργαλεία κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, για αυτό και παρατηρείται μια συνεχώς αυξανόμενη χρήση τους στα πανεπιστήμια (Mohorovicic et al., 2011).

Δεν είναι μόνο τα *webinars* που χρησιμοποιούνται ως εργαλεία εκπαίδευσης και μάθησης, αλλά και τα κοινωνικά δίκτυα (*social networks*). Τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν ένα εργαλείο επικοινωνίας για δημιουργική μάθηση βασισμένα στις κοινωνικές επαφές, στη συζήτηση, τη συνεργασία και τη διαμοιραζόμενη εργασία. Τα κοινωνικά δίκτυα είναι σελίδες του παγκόσμιου ιστού που παρέχουν στους χρήστες υπηρεσίες για τη δημιουργία δημόσιου ή ημιδημόσιου προφίλ με δίκτυο σχέσεων, την ύπαρξη καταλόγου άλλων χρηστών με κοινές συνδέσεις και τελικά τη περιήγηση στις συνδέσεις των χρηστών που είναι μέλη του δικτύου (Boyd & Ellison, 2007). Ο στόχος δεν είναι απαραίτητα η συνεργασία, αλλά η αυξημένη ευαισθητοποίηση και ενημέρωση για τις δραστηριότητες των άλλων μελών της ομάδας, μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα (Dalsgaard et al., 2009). Βεβαίως, χρησιμοποιούνται ευρέως ως ένα εργαλείο επικοινωνίας προκειμένου να υποστηρίξει την ανταλλαγή γνώσεων, καθώς και των ιδεών των μαθητών (Yamrinij et al., 2013). Ακόμη, τα κοινωνικά δίκτυα παρέχουν ένα πλαίσιο μάθησης όπου οι μαθητές μπορούν να ανταλλάξουν πληροφορίες και ιδέες, να συνεργαστούν για τις δραστηριότητες μάθησης καθώς και να συζητούν με συμμαθητές τους στον ελεύθερο χρόνο τους (Bicen & Cavus, 2011). Τα πιο γνωστά και

ευρέως χρησιμοποιούμενα κοινωνικά δίκτυα είναι τα Facebook, Youtube, Twitter, LinkedIn. Για παράδειγμα, το κοινωνικό δίκτυο Twitter, όταν χρησιμοποιήθηκε για ακαδημαϊκή συζήτηση, είχε θετική επίδραση τόσο στους βαθμούς των φοιτητών όσο και στη συμμετοχή τους στη διαδικασία της μάθησης (Junco et al., 2011). Ακόμη, η χρήση του Youtube συμβάλλει στη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού υλικού (Saurabh & Sairam, 2013). Επίσης, ένα άλλο ευρέως χρησιμοποιούμενο κοινωνικό δίκτυο, το Facebook, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εκπαιδευτικό περιβάλλον ενηλίκων, με κύρια χαρακτηριστικά την ενεργό συμμετοχή και την ανάπτυξη της συναδελφικότητας (Bumgarner, 2007). Παρά το γεγονός ότι το Facebook θεωρείται ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία με πολλούς τρόπους, έχει αναπτυχθεί μεγάλη συζήτηση σχετικά με την εκπαιδευτική χρήση αυτού του δικτύου (Madge et al., 2009; Munoz et al., 2009; Baran, 2010).

Εκτός από τα παραπάνω κοινωνικά δίκτυα, υπάρχουν και οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες μάθησης, που είναι ένας συνδυασμός των webinars και των κοινωνικών δικτύων. Το Edmodo (edmodo.com), είναι μία πλατφόρμα μάθησης που συντελεί στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητευομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Holland, C., & Muilenburg, 2011). Επίσης, σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων σε έρευνα (Λέκκα κ.ά., 2013), το Edmodo παρέχει όλα τα απαραίτητα εργαλεία για τη δημιουργία και διαχείριση μιας εικονικής τάξης, ώστε να διευκολύνεται η συνεργασία των συμμετεχόντων.

Από την άλλη πλευρά, εγείρονται προβληματισμοί σχετικά με την υιοθέτηση χρήσης των κοινωνικών δικτύων στη διαδικασία μάθησης και συνακόλουθα στη σχολική κοινότητα. Αφορούν, κυρίως, ζητήματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής, καθώς για παράδειγμα, το κοινωνικό δίκτυο Facebook έχει θεωρηθεί ότι χρησιμοποιεί τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται κατά τη χρήση του, για την υποστήριξη των επιχειρηματικών του συμφερόντων (Pemppek et al., 2009).

Η έρευνα αυτή έχει στόχο την παρουσίαση των απόψεων φοιτητών παιδαγωγικών τμημάτων για την παρακολούθηση webinars, καθώς και για τη χρήση των κοινωνικών δικτύων στη μάθηση από απόσταση.

Υλικό και μέθοδος

Πρόκειται για μια εφαρμοσμένη, περιγραφική έρευνα. Ο πληθυσμός της έρευνας είναι οι τριτοετείς φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 194 φοιτητές. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2012-2013, με χρήση ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Για την ανάλυση των δεδομένων, εφαρμόστηκε περιγραφική στατιστική ανάλυση.

Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 194 τριτοετείς φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, οι οποίοι συμπλήρωσαν πλήρως το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

Συλλογή δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων σε αυτή την έρευνα έγινε με χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, με ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου σύμφωνα με τους άξονες που αναδείχθηκαν από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Αρχικά, το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε μία ομάδα προπτυχιακών φοιτητών, όπου έγιναν παράλληλα ατομικές συνεντεύξεις και στη συνέχεια

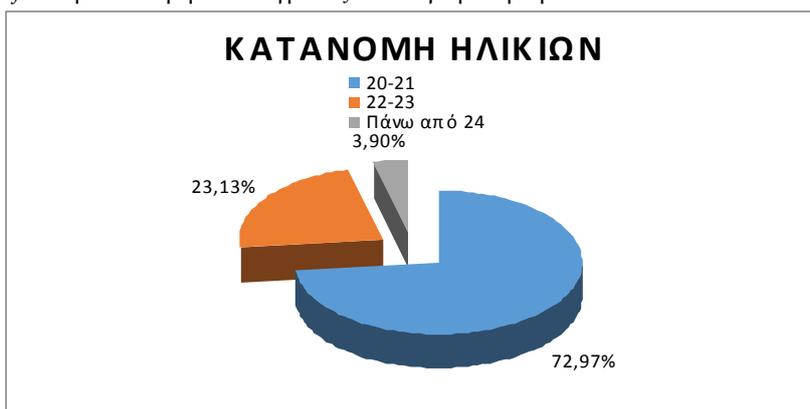
έγιναν τροποποιήσεις στο ερωτηματολόγιο. Το τελικό ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο που διαμορφώθηκε αποτελείται από δύο μέρη, εκείνο που αφορά δημογραφικά χαρακτηριστικά, και το δεύτερο μέρος από ερωτήσεις που αναφέρονταν στην παρακολούθηση webinars, ή/και τη χρήση των κοινωνικών δικτύων για ενημέρωση σχετικά με εκπαιδευτικά θέματα. Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έγινε με το ελεύθερο στατιστικό λογισμικό R.

Διαδικασίες

Αρχικά το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε τυχαίο δείγμα 15 προπτυχιακών φοιτητών το χειμερινό εξάμηνο 2012-2013. Τα αποτελέσματα αναδιαμόρφωσαν τη διατύπωση των ερωτήσεων στο τελικό ερωτηματολόγιο, το οποίο δόθηκε ηλεκτρονικά για να συμπληρωθεί από 194 φοιτητές του παιδαγωγικού τμήματος στο τέλος του εαρινού εξαμήνου. Στη συνέχεια έγινε συνέντευξη σε 30 φοιτητές τυχαίως επιλεγόμενους. Αυτό έγινε προκειμένου οι φοιτητές να αναφέρουν τις εμπειρίες τους, χωρίς παρεμβάσεις των ερευνητών. Κατά τη διεξαγωγή κάθε συνέντευξης λαμβάνονταν σημειώσεις που χρησιμοποιήθηκαν ως πηγή δεδομένων για την ανάλυση. Για τη βελτίωση της αξιοπιστίας της έρευνας, εξαιρέθηκαν από το τελικό δείγμα οι φοιτητές που μετείχαν στην προκαταρκτική δοκιμή και χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα που συλλέχθηκαν με διαφορετικές μεθόδους (ερωτηματολόγιο, συνέντευξη).

Αποτελέσματα - Συζήτηση

Η μέση ηλικία των φοιτητών του δείγματος ήταν 21.25 ± 0.91 έτη. Η κατανομή των ηλικιών των φοιτητών έδειξε ότι το 72,97% άνηκε στην ηλικιακή ομάδα 20-21 ετών, το 23,13% στην ομάδα των 22-23 ετών και, τέλος, το 3,90% στην ομάδα των πάνω από 24 ετών. Στο Σχήμα 1 παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία.

Σχήμα 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία

Από το σύνολο του δείγματος, το 88.66% ήταν φοιτήτριες και το 11.34% φοιτητές. Οπότε, αυτή η έρευνα αφορά κυρίως τις απόψεις φοιτητριών. Αυτό συμβαίνει γιατί στις παιδαγωγικές σχολές στην Ελλάδα η μεγάλη πλειοψηφία είναι γυναίκες. Το 97,15% του δείγματος, δήλωσε ότι διαθέτει ηλεκτρονικό υπολογιστή και πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι.

Αναφορικά με τη χρήση του διαδικτύου για την παρακολούθηση webinars, ποσοστό 8,24% του δείγματος δήλωσε ότι χρησιμοποιεί αυτή τη δυνατότητα από το σπίτι (62,5%) και το πανεπιστήμιο (37,5%). Τα webinars που παρακολούθησαν οι φοιτητές, προέρχονται σε ποσοστό 75%, από το εκπαιδευτικό υλικό του εξαμηνιαίου μαθήματος «Πληροφορική και Εκπαίδευση», ενώ το υπολοιπο 25% παρακολούθησε webinars από ιστοσελίδες εκπαιδευτικού περιεχομένου (<http://www.schoolessons.gr/>, <http://www.e-paideia.org/>). Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλό, αν ληφθεί υπόψη ότι σχεδόν όλοι διαθέτουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Συνεπώς, υπάρχει έλλειμμα ενημέρωσης για τα παρεχόμενα webinars. Από το ποσοστό αυτό, η πλειοψηφία (57,14%) ανέφερε ότι τα webinars προσφέρουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε χρήσιμο εκπαιδευτικό υλικό. Σχετικά με τον χώρο από τον οποίο προτιμούν να παρακολουθούν τα σεμινάρια ποσοστό 31,96% δήλωσε ότι προτιμά τις εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου, ποσοστό 59,79% προτιμά το σπίτι και τέλος το 8,28% από άλλο χώρο. Ποσοστό 84,02% θεώρησε ότι η παρακολούθηση webinars μέσω διαδικτύου οποιαδήποτε χρονική στιγμή συμβάλλει στον εμπλουτισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας και διευκολύνει τη μάθηση από απόσταση. Η άποψη αυτή διαμορφώθηκε μετά την παρουσίαση των webinars στο πλαίσιο του ανάλογου εξαμηνιαίου μαθήματος. Ποσοστό 71,06% δήλωσε ότι προτιμά να παρακολουθήσει στο μέλλον webinars, κάτι που είναι ενθαρρυντικό για τη διεξαγωγή και άλλων webinars, πάνω σε θέματα εκπαίδευσης. Στην ερώτηση για την επιλογή ενημέρωσης σχετικά με τα webinars, ποσοστό 93,30% δήλωσε ότι προτιμά την ενημέρωση μέσω κοινωνικών δικτύων, λόγω της άμεσης ενημέρωσης, ποσοστό 4,14% προτιμά να ενημερώνεται μέσω ηλ. ταχυδρομείου, ενώ το υπόλοιπο 2,56% μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου.

Η πλειοψηφία (56,70%) του δείγματος δήλωσε ότι προτιμά την παρακολούθηση συνεδριών/σεμιναρίων με φυσική παρουσία και όχι με webinars, αφού θεωρεί ότι επιτογγάνεται αλληλεπίδραση ανάμεσα στους συμμετέχοντες.

Στην ερώτηση εάν οι φοιτητές χρησιμοποιούν κοινωνικά δίκτυα, μεγάλο ποσοστό (89,18%) του δείγματος δήλωσε ότι χρησιμοποιεί τα κοινωνικά δίκτυα για επικοινωνία και ενημέρωση σχετικά με την εκπαίδευση (ανταλλαγή σημειώσεων, συζήτηση για ασκήσεις κ.ά.), ενώ ποσοστό 63,11% δήλωσε ότι ενημερώνεται και επικοινωνεί για θέματα εκπαίδευσης, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι φοιτητές του δείγματος έχουν δημιουργήσει σελίδα στο Facebook για ενημέρωση σχετικά με τις σπουδές τους και για ανταλλαγή απόψεων πάνω σε θέματα εκπαίδευσης. Στην ερώτηση σχετικά με την χρήση κοινωνικού δικτύου, οι απαντήσεις τους φαίνονται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1. Κοινωνικά δίκτυα στα οποία έχουν λογαριασμό οι φοιτητές.

Κοινωνικό δίκτυο	Ποσοστό %
Facebook	96.39
YouTube	88.14
Twitter	32.47
LinkedIn	21.13

Η επιλογή του κοινωνικού δικτύου για εγγραφή από τους φοιτητές, βασίζεται στην ευκολία χρήσης του καθώς και στη δημοφιλία που έχει το δίκτυο αυτό. Στη συνέχεια στον πίνακα 2 το Facebook είναι στατιστικά σημαντικά το πιο δημοφιλές (z-test).

Πίνακας 2. Αποτελέσματα z-test για τα πιο δημοφιλή κοινωνικά δίκτυα

Κοινωνικά δίκτυα	Z-Score	P
Facebook – YouTube	3.04	.002
Facebook – Twitter	13.15	.00
Facebook – LinkedIn	15.05	.00

Τέλος, ποσοστό 81,96%, δήλωσε ότι προτιμά τα κοινωνικά δίκτυα, λόγω της δυνατότητας που προσφέρουν για επικοινωνία και σχολιασμό σε πραγματικό χρόνο μεταξύ των εκπαιδευομένων.

Συμπεράσματα

Σε μεγάλο ποσοστό οι φοιτητές της έρευνας χρησιμοποιούν συστηματικά τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, οπότε είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένοι με την ηλεκτρονική μάθηση. Αντιλαμβάνονται τα οφέλη των webinars, αλλά δεν είναι ενημερωμένοι. Ακόμη, προτιμούν την ενημέρωση για εκπαιδευτικά θέματα μέσω των κοινωνικών δικτύων, διότι τα χειρίζονται ευκολότερα.

Σημαντικό ποσοστό δήλωσε ότι προτιμά την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία και παρακολούθηση συνεδρίων/σεμιναρίων με φυσική παρουσία, διότι υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων.

Αναφορικά με τα κοινωνικά δίκτυα, οι φοιτητές χρησιμοποιούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό τα κοινωνικά δίκτυα για επικοινωνία και ενημέρωση σχετικά με τις σπουδές τους. Οι φοιτητές χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα για την επικοινωνία με άλλους φοιτητές. Ακόμη, η χρήση τους στο πλαίσιο της μάθησης από απόσταση αυξάνει την ευαισθητοποίηση των φοιτητών σχετικά με εκπαιδευτικά θέματα και βοηθά στην ενημέρωση για τα webinars που προσφέρονται. Σε έρευνα που έγινε στις Η.Π.Α. (Veletsianos, 2012) αναφέρονται οι διαφορετικές χρήσεις ενός συγκεκριμένου κοινωνικού δικτύου (Twitter) στο ακαδημαϊκό περιβάλλον. Στην παρούσα έρευνα δε διαπιστώθηκε το ίδιο, λόγω της μικρής χρήσης του Twitter. Σύμφωνα με την έρευνα των Karahan & Roehrig (2013), οι μαθητές που χρησιμοποιούν την ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης που δημιουργήθηκε για τη συγκεκριμένη μελέτη, βελτίωσαν την κοινωνική τους παρουσία και παρουσίασαν αυξημένη απόδοση. Επίσης, ήταν πιο ενεργοί στις συζητήσεις και στην επικοινωνία μεταξύ τους στο κοινωνικό δίκτυο. Τα ευρήματα αυτά συμφωνούν με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, αφού οι φοιτητές επικοινωνούν και συζητούν για εκπαιδευτικά θέματα μέσω των κοινωνικών δικτύων. Παρόμοια αποτελέσματα αναφέρονται σε άλλη έρευνα (Pemppek et al., 2009), όπου το κοινωνικό δίκτυο Facebook βοήθησε τους μαθητές να κρατήσουν επαφή με τους συμμαθητές τους.

Περιορισμοί - Μελλοντική έρευνα

Στην παρούσα έρευνα υπήρχαν ορισμένοι περιορισμοί. Κατ' αρχάς, το ερευνητικό δείγμα περιλάμβανε προπτυχιακούς φοιτητές μόνο ενός τμήματος. Έτσι, είναι δύσκολο να γενικευθούν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας. Για να ξεπεραστούν οι περιορισμοί έχει προγραμματιστεί η διεξαγωγή αντίστοιχης έρευνας σε φοιτητές διαφορετικών ετών σπουδών και διαφορετικών πανεπιστημιακών σχολών. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μελλοντικής έρευνας και για καλύτερη τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων πρόκειται να χρησιμοποιηθούν webinars σε συνδυασμό με κοινωνικά δίκτυα στο πλαίσιο ενός άλλου εξαμηνιαίου μαθήματος.

Αναφορές

- Amhag, L. (2013). Collective webinars in higher distance education. AACE, E-Learn 2013 (October 22-25), *World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare and Higher Education, Las Vegas, USA*. ID 40354.
- Baran, B. (2010). Facebook as a formal instructional environment. *British Journal of Educational Technology*, 41(6), E146-E149.
- Bicen, H., & Cavus, N. (2011). Social network sites usage habits of undergraduate students: case study of Facebook. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 28, 943 – 947.
- Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1).
- Bumgarner, B. A. (2007). You have been poked: Exploring the uses and gratifications of Facebook among emerging adults. *First Monday*, 12(11).
- Dalsgaard, C., & Paulsen M.F. (2009). Transparency in Cooperative online education. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 10(3). Retrieved 10 December 2013 from <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/671/1267>
- Díaz, A. L., & Entonado, F. B. (2009). Are the functions of teachers in e-Learning and face-to-face learning environments really different?. *Journal of Educational Technology and Society*, 12, 331-343. Edmodo. <http://www.edmodo.com>.
- Garrison, D.R. (2011). *E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice*. Marceline MO: Walsworth Publishing Company.
- Graham, A. (ed.) (2006). *Evaluating E-learning. A Guide to the Evaluation of E-learning Evaluate*. Europe Handbook Series 2.
- Holland, C., & Muilenburg, L. (2011). Supporting Student Collaboration: Edmodo in the Classroom. In M. Koehler & P. Mishra (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2011* (pp. 3232-3236). Chesapeake, VA: AACE, 2011.
- Jarvis P., John, H., & Colin, G. (2003). *The Theory and Practice of Learning*. London: Kogan Page.
- Junco, R., Heiberger, G., & Loken, E. (2011). The effect of Twitter on college student engagement and grades. *Journal of Computer Assisted Learning*, 27(2), 119-132.
- Karahan, E., & Roehrig, G. (2013). Designing Social Networks to Promote Student Motivation and Engagement in Alternative School Environments. In R. McBride & M. Searson (eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2013*, (pp. 4333-4340). Chesapeake, VA: AACE. Retrieved 17 January 2014 from <http://www.editlib.org/p/48806>.
- Kruse, K. (2008). *The Benefits and Drawbacks of e-learning*. Retrieved 23 November 2013 from <http://e-Learningguru.com/articles/art13.htm>
- Madge, C., Meek, J., Wellens, J., & Hooley, T. (2009). Facebook, social integration and informal learning at university: 'It is more for socialising and talking to friends about work than for actually doing work'. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 141-155.
- Mikropoulos, T. A., & Bellou, J. (2006). The Unique Features of Educational Virtual Environments. In P. Isaias, M. McPherson & F. Banister (Eds.), *Proceedings e-society 2006, International Association for Development of the Information Society*, (v. 1, pp. 122-128), IADIS.
- Mohorovicic, S., Lasic-Lazic, J., & Strcic, V. (2011). Webinars in higher education. In *MIPRO, 2011 Proceedings of the 34th International Convention* (pp. 1271-1274). IEEE.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). *Distance Education: A Systems View of Online Learning*, 3rd ed. Belmont, CA: Wadsworth.
- Munoz, C., & Towner, T. (2009). Opening Facebook: How to use Facebook in the college classroom. In *Society for information technology & teacher education international conference* (Vol. 2009, No. 1, pp. 2623-2627).
- Pange, A., & Pange, J. (2011). Is E-learning Based on Learning Theories? A Literature Review. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 56.
- Pange, J., Toki, E. L., & Lekka, A. (2011). Distance learning: a myth or a necessity for educators? In *Proceedings of IADIS International Conference on Higher Education 2011*. Shanghai, China.
- Pange, J. (2014). Self regulated learning strategies in groups of learners. *Tiltai*, 66(1), 169-181.

- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology, 30*(3), 227-238
- Punie, Y., Zinnbauer, D., & Cabrera, M. (2008). *A Review of the Impact of ICT on Learning*. European Commission, Institute for Prospective Technological Studies. JRC European Commission. Retrieved 23 November 2013 from <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC47246.TN.pdf>
- Saurabh, S., & Sairam, A. S. (2013). Professors–The new YouTube stars: Education through web 2.0 and social network. *International Journal of Web Based Communities, 9*(2), 212-232.
- Sitzmann, T., Kraiger, K., Stewart, D., & Wisher, R. (2006). The comparative effectiveness of web-based and classroom instruction: A meta-analysis. *Personnel Psychology, 59*, 623-664.
- Tobias, S., & Fletcher, J. D. (Eds.) (2000). *Training and retraining: A handbook for business, industry, government, and the military*. New York: Macmillan Gale Group.
- Toki, E. I., Pange, A. & Pange, J. (2009). The necessity of ICT literacy in Under-graduate Educational Departments students. *Research, Reflections and Innovations in Integrating ICT in Education, 1437-1441*.
- Toki, E.I., & Pange, J. (2007). Nearest Neighbor Learning: A learning model and an e-learning experience. *HSSS. Proceedings*.
- UNESCO (2001). *Revisiting Lifelong Learning for the 21st Century*. Retrieved 12 December 2013 from <http://www.unesco.org/education/ui/pdf/revisitingLLL.pdf>
- U.S. Department of Education (2010). *Evaluation of Evidence-Based Practices in Online Learning: A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies*. Retrieved 12 December 2013 from <http://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>
- Veletsianos G. (2012). Higher Education Scholars' Participation and Practices on Twitter. *Journal of Computer Assisted Learning, 28*(4), 336-349.
- Wang, SK., & Hsu, HY. (2008). Use of the Webinar Tool (Elluminate) to Support Training: The Effects of Webinar-Learning Implementation from Student-Trainers' Perspective. *Journal of Interactive Online Learning, 7*(3): 175-194.
- Yampinij, S., Sangsuwanb, M., & Chuathongc, S. (2013). A conceptual framework for social network to support collaborative learning (SSCL) for enhancing knowledge construction of grade 3 students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 46*, 3747 – 3751.
- Κόρης, Β., & Αβούρης, Ν. (2004). Η σύγχρονη συνεργασία στα εξ αποστάσεως περιβάλλοντα μάθησης. Στο Π. Αναστασιάδης (επ.), *Στο Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.
- Λέκκα, Α., Σύψας, Α., & Παγγέ, Τ. (2013). Κοινωνικά δίκτυα με απευθείας σύνδεση (Online Social Networks) στην εκπαίδευση. Η περίπτωση του Edmodo. Στο Α. Λιοναράκης (επ.) *Πρακτικά 7th International Conference in Open & Distance Learning, 7*, (σ. 22-27). Αθήνα.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Για ποια εξ αποστάσεως εκπαίδευση μιλάμε; *Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Πάτρα.
- Λιοναράκης, Α. (2010). Εξ Αποστάσεως και Συμβατική Εκπαίδευση: Συγκλίνουσες ή Αποκλίνουσες Δυνάμεις;. *Παράλληλα Κείμενα για την Θεματική Ενότητα Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 1-18.
- Μάρκελλος, Κ., Μαρκέλλου, Π., Ρήγκου, Μ., Συρμακέσης, Σ., & Τσακαλίδης, Α. (2001). Εκπαίδευση από Απόσταση εναντίον Παραδοσιακής Εκπαίδευσης. Υπάρχει νικητής;. *Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Πάτρα.
- Παγγέ, Α. & Παγγέ, Τ. (2011). Ο Σημαιολογικός Ιστός και η Συμβολή του στην Ηλεκτρονική Μάθηση. *Επιστημονική Επετηρίδα Του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 5*, 88-101. (Online).
- Παγγέ, Τ. (2006). Υπηρεσίες του Internet και η διδακτική αξιοποίησή τους από εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας. *Επιστημονική Επετηρίδα Του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 71-80*.
- Παγγέ, Τ. (2009). *Εκπαιδευτική Τεχνολογία*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Θεοδωρίδη.
- Παγγέ, Α. (2012). Προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης στο διαδίκτυο, σχεδιασμός και δυνατότητες αξιοποίησής τους στην Ελλάδα: η περίπτωση του σηματολογικού διαδικτύου. *Αδημοσίευτη Διδακτορική διατριβή. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*.
- Πλατή, Δ., Μπέλλου, Ι., & Μικρόπουλος, Τ. Α. (2012). Προετοιμάζοντας τον μελλοντικό δάσκαλο για το ψηφιακό σχολείο. Στο Θ. Μπράττισης (επ.), *Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου 'Διδακτική της Πληροφορικής'*, (σ. 299-308), Φλώρινα.